

WCZESNE OBJAWY AUTYZMU

Czy moje dziecko ma autyzm? – jest to częste pytanie rodziców małych dzieci zadawane podczas konsultacji z psychologiem. Poniższe krótkie opracowanie, poparte przeglądem literatury psychologicznej i psychiatrycznej oraz obserwacjami z własnej pracy zawodowej, może pomóc w znalezieniu odpowiedzi na to pytanie.

Wczesne objawy autyzmu ujawniające się w pierwszych 2 latach życia dziecka

Sygnaly ostrzegawcze w zakresie rozwoju społecznego:

- ubogi kontakt wzrokowy dziecka z rodzicem, najbliższym opiekunem,
- ignorowanie ludzi, brak zainteresowania ludźmi, dziecko nie patrzy z zainteresowaniem na ludzi (ok. 1. rok życia), nie obserwuje twarzy nowych osób, które spotyka, preferuje świat przedmiotów,
- trudności współdziałania podczas zabawy – (przed 6. m. ż.) brak przekazywania sobie przedmiotów, dziecko nie próbuje zainteresować innych swoją zabawą, nie odzwierciedla emocji innych osób,
- brak reakcji na komunikaty rodzica – (przed 6. m. ż.) czasami sprawia wrażenie, jakby nie słyszało,
- brak uśmiechu w różnych sytuacjach społecznych (przed 6. m. ż.),
- brak reakcji na własne imię (między 8. a 10. miesiącem życia),
- brak wskazywania palcem na interesujące dziecko przedmioty (między 8. a 10. m. ż.),
- brak domagania się bycia brany na ręce i przytulany (po 6. m. ż.),
- brak śledzenia wzrokiem za osobą, przedmiotem (na przełomie 1. i 2. r.ż.),

- ograniczona mimika tzw. maskowatość, trudności z rozumieniem gestów o znaczeniu społecznym (przełom 1.-2. r.ż.),
- brak zabaw związanych z naśladownictwem, udawaniem – pod koniec 1. r.ż., woli zabawy samotne, najczęściej manipulowanie przedmiotem (np. wprawianiem go w ruch wirowy),
- wykorzystywanie dłoni osoby stojącej obok np. do zdobycia zabawki.

Sygnaly ostrzegawcze w zakresie rozwoju mowy i komunikacji:

- rodzice obserwują spowolnienie tempa rozwoju – np. po okresie gaworzenia, nie pojawiają się słowa (1. r.ż.),
- utrata nabytych umiejętności – dziecko wypowiadało słowa lub posługiwało się gestami i nagle przestało,
- brak wypowiedzania słów ze zrozumieniem po 1. roku życia,
- brak budowania prostych zdań po 2. roku życia,
- mowa dziecka, wypowiedzane słowa nie mają związku z sytuacją, nie służą nawiązywaniu kontaktów z innymi ludźmi,
- brak zainteresowania słowem mówionym, nie naśladuje słów,
- pojawiają się echolalie – powtarzanie usłyszanych sylab, słów, lub zdań natychmiastowe lub odroczone z zachowaniem intonacji, często oderwane od sytuacji i tematu rozmowy.

Zaburzenia w sferze społecznej mają centralne znaczenie dla diagnozy zaburzeń ze spektrum autyzmu. Oznacza to, że nie stawia się diagnozy autyzmu, kiedy ta sfera funkcjonowania rozwija się u dziecka prawidłowo. Zaburzenia mowy często są konsekwencją zaburzeń społecznych. Opóźniony rozwój mowy dziecka, przy prawidłowym rozwoju społecznym nie wskazuje na zaburzenia ze spektrum. Często rodzice zaniepokojeni brakiem mowy dziecka, podczas konsultacji psychologicznej zadają pytanie: „nie mówi, może to autyzm?”, ważny jest wtedy szczegółowy wywiad z rodzicem dotyczący rozwoju społecznego, a także obserwacja dziecka i jego sposoby nawiązywania relacji z drugą osobą.

Co jest rozwojowe – czyli w normie wiekowej, przemijające, nie musi oznaczać zaburzeń ze spektrum autyzmu:

Dziecko do 2. roku życia:

- samouspokajanie się poprzez: kręcenie loków, ssanie palca, kołysanie się, uderzanie głową, przekręcanie głowy z jednej strony na drugą, elementy masturbacji,
- przywiązanie do przedmiotu – pluszaka, podusi, bez niego ani rusz,
- niszczenie przedmiotów, darcie książeczek,
- ściąganie ubrania, bieganie nago po mieszkaniu,
- zjadanie przedmiotów nie nadających się do jedzenia, wkładanie wszystkiego do buzi.

Dziecko po 2. roku życia (do 3.r.ż):

- upór i brak elastyczności u dzieci dwuletnich, mało cierpliwe i mało ugodowe,

- zamiłowanie do stałości, określonego rytmu i kolejności, złość, ataki krzyku, gdy coś dzieje się nie po myśli malucha (chęć powtarzania tych samych czynności codziennie – ta sama bajeczka codziennie, ulubione ubrania, zabawki, kubeczek, jedzenie),
- wiek gwałtownych emocji – ataki złości, krzyku, skrajne emocje,
- egocentryzm, przewaga zabawy indywidualnej, brak umiejętności dzielenia się zabawkami,
- zachowania agresywne, niszczenie zabawek, rzucanie ze złości przedmiotami – należy zawsze od razu reagować stanowczym „nie wolno bić!” , „stop”, wtedy zachowania agresywne stopniowo ustępują, dziecko uczy się radzić z trudnymi emocjami, testuje granice,
- osłabiony, wybiórczy apetyt,
- nadal mogą pojawiać się różne formy samouspokajania – masturbacja, kołysanie się, uderzanie głową,
- liczne lęki – słuchowe (odkurzacz, pociąg, grzmot itp.), wizualne (duże przedmioty, nieznane), przestrzenne (huśtawka, łóżeczko w innym miejscu niż dotychczas, nowe, nieznane pomieszczenia), lęki związane z ludźmi i zwierzętami.

Prawidłowości rozwojowe małego dziecka – co wskazuje na to, że rozwój społeczny przebiega w normie

Wiek w miesiącach	Zachowanie
ok. 6 tydzień	Dziecko reaguje uśmiechem na uśmiech rodzica.
ok. 6-8 tygodni	Nawiązuje kontakt wzrokowy.
8 miesięcy	Rozróżnianie twarzy, rozpoznaje znajome osoby.
9-15 miesięcy	Reaguje na własne imię, kieruje wzrok we wskazanym kierunku.
10 miesięcy	Wskazywanie przedmiotów, budowanie wspólnego z drugą osobą pola uwagi.
po 12 m. ż.	Zabawa w udawanie/naśladowcza.
18 miesięcy	Dziecko śledzi twarz rodzica, reaguje na komunikaty niewerbalne, szuka pocieszenia u rodzica w sytuacjach zagrożenia.

Oprac. Katarzyna Musialik – psycholog, pedagog

Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna w Piekarach Śląskich

Bibliografia:

1. Winczura Barbara: Wczesne rozpoznawanie autyzmu u małych dzieci – sygnały ostrzegawcze dla diagnozy zaburzeń ze spektrum autyzmu. *Psychiatria Psychologia Kliniczna* 2019, 19 (2), 216-225.
2. Waś Aleksander, Sobaniec Piotr, Kiryluk Barbara, Sendrowski Krzysztof, Otapowicz Dorota: Czy to autyzm? Trudności w diagnozie. *Neurologia* 2011, Vol 20 nr 41.
3. Namysłowska I. (red.): *Psychiatria dzieci i młodzieży*. Wyd. Lekarskie PZWL 2007.
4. Ilg F.L., L.B.Ames, S.M. Baker: *Rozwój psychiczny dziecka od 0 do 10 lat*. GWP 2014.
5. Schaffer H. R.: *Psychologia dziecka*. PWN 2007.

